

1. *Mîzânü'l-belâga* (İstanbul 1303). Mek-teb-i Hukuk'taki hocalığı sırasında yazdığı bu eser klasik bir belâgat kitabıdır. Fakat yazar daha mukaddimesinden itibaren, bilhassa "meânî" bölümüyle Türkçe'ye mahsus bir belâgat kitabı yazma gayretine girmiş, Arap belâgatını Türkçe tariflerle verme yoluna gitmemiştir. Bu bakımdan eserin belâgat konusuyla uğraşan yazarlar arasında ayrı bir yeri vardır. 2. *Seffîne-i Belâgat* (İstanbul 1305). Yazarın *Mîzânü'l-belâga*'yı okuturken sınıfta ilâve ettiği açıklamalardan meydana gelmiştir. Ön-sözünde, kitabın ikinci kısmının "mîzânü'l hitâbe" olacağına dair bir kayıt varsa da bu kısım muhtemelen neşredilmemiştir. 3. *Ta'likât-ı Belâgat-ı Osmâniyye* (İstanbul 1299). *Belâgat-ı Osmâniyye*'nin tenkidi olarak kaleme alınmış küçük bir risâledir. 4. *Tahlîl-i Hal* (İstanbul 1299). *Belâgat-ı Osmâniyye*'nin tenkidi dolayısıyla yazara verilen cevaplara karşılık olarak yazılmıştır. 5. *Mukaddimetü Akvemi'l-mesâlik* (İstanbul 1296). Tunuslu Hayreddin Paşa'nın kaleme aldığı, Batı medeniyeti karşısında Osmanlı Devleti'nin ve bütünü ile İslâm dünyasının problemlerini inceleyen *Akvemül-mesâlik fi ma'rifeti ahvâli'l-memâlik* adlı Arapça eserin mukaddimesinin tercümesidir. *Cerîde-i Askeriyye* ve *Hakikat* gazetelerinde tefrika edildikten sonra kitap haline getirilmiştir. Çeşitli kaynaklarda onun eseri olarak gösterilen *Fezâil-i Askeriyye* Mustafa Hâmi Paşa'ya, buna mukabil kaynaklarda zikredilmeyen *Uhuvvet-i Askeriyye* (İstanbul 1298) ise ona aittir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *Sicill-i Ahvâl Defteri*, nr. 76, s. 91-92; Mehmed Fâik v.dğr., *Redd-i Tahlîl*, İstanbul 1299, s. 32; *Osmanlı Müellifleri*, II, 338-339; Özege, *Katalog*, III, 1169; IV, 1544, 1688; V, 1948; Kâzım Yetiş, "Cevdet Paşa'nın Belâgat-ı Osmâniyyesi ve Uyandırdığı Akisler, II-III", *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, XII/2, İstanbul 1983, s. 57-74; XIII/1, İstanbul 1984, s. 43-61.

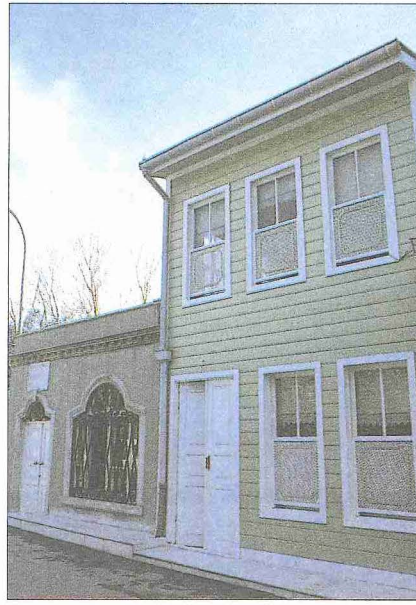

KÂZIM YETİŞ

ABDURRAHMAN ŞÂMÎ TEKKESİ

İstanbul Sultanahmet
Cankurtaran mahallesinde,
1290'da (1873-74) kurulmuş
bir Rifâî tekkesi.

Bünyesinde sahâbilerden Abdurrahman eş-Şâmî'nin makam-türbesini barındıran bu tekke, kaynaklarda Sancaktar ve Sancaktar Baba adlarıyla da anıl-

Abdurrahman Şâmî Tekkesi (onarımdan sonra) Sultanahmet-İstanbul

maktadır. Tekkeye adını veren Abdurrahman eş-Şâmî'nin Araplar'ın 48 (668-69) yılında İstanbul'u kuşattıkları sırada şehid olmuş sahâbilerden biri olduğu bilinmekte ve Ebû Eyyüb el-Ensârî'nin sancaktarlığını yaptığı söylenmektedir. Abdurrahman eş-Şâmî'nin tekkenin bulunduğu yere gömüldüğü rivayet ediliyorsa da İstanbul'daki birçok sahâbe kabir ve türbesi gibi, bunun da fetihten sonra kurulmuş bir makam olduğu tahmin edilebilir. Önceleri muhtemelen mütevazi bir ziyaretgâh mahiyetinde olan bu makam, I. Abdülhamid (1774-1789) tarafından ihya ve kendi vakfına tescil ettirilmiştir. Tekkenin bânisi, Rifâiyye şeyhlerinden türbedar Mehmed Râşid Efendi'dir. Kuruluşundan sonra kırk yıl kadar Rifâiyye'ye hizmet etmiş olan Abdurrahman eş-Şâmî Tekkesi, 1925'te kapatıldıktan sonra bakımsızlıktan harap olmuştur. Ancak 1985'te Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu bu tekkeyi, sahibi olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden kiralamış, tevhidhane ve türbeyi aslı hüviyetleriyle korunacak şekilde küçük bir müzeye dönüştürmüş, harem ve selâmlık bölümlerini de tekkenin yanında halen turistik otel olarak kullanılan Şehremaneti Muhasebecisi Reşad Efendi Konağı'na katarak restore ettirmiştir. Bu konağın 1885 yılında da Serkurenâ Osman Bey tarafından, tekkenin selâmlığı

olarak kullanılmak üzere tamir ettirildiği bilinmektedir. Türbenin kapısı üzerindeki, Abdurrahman eş-Şâmî'nin kimliğini belirtmek için hattat Mehmed İzzet Efendi'nin yazdığı 1302 (1885) tarihli kitâbenin de bu tamirat sırasında konulmuş olması kuvvetle muhtemeldir.

Mimari programı ve ebadı asgarî ölçülerde tutulmuş mütevazi bir zâviye olan Abdurrahman eş-Şâmî Tekkesi, doğuda türbe ve tevhidhaneden oluşan tek katlı kâgir bir bölüm ile batıda onunla bitişen, içinde harem ve selâmlığın bulunduğu iki katlı ahşap bir bölümden meydana gelmektedir. Türbe, binanın kuzeydoğu köşesinde, sokak kavşağında yer almaktadır. Kuzey cephesinde bir kapı ile geniş bir niyaz penceresi bulunur. Birleşik kemerlerle taçlandırılmış ve kesme taştan sövelerle çerçeveselenmiş olan bu iki açıklıktan kapının üzerine kitâbe yerleştirilmiştir. Doğu duvarında, diğeri ile aynı biçimde, ancak daha dar ikinci bir pencere, batı duvarında selâmlığa açılan bir kapı, tevhidhane ile ortak olan güney duvarında da bir kapı ile iki pencere vardır. Bu bölümün cephelerinde, ampir üslûbunda ufak konsolların sıralandığı bir saçak silmesi dolasmaktadır. Dikdörtgen planlı tevhidhanenin güney duvarının eksenine, sepet kulpu kemerli basit bir mihrap yerleştirilmiştir. Tevhidhane, ikisi mihrabın yanlarında, ikisi de batı duvarında yer alan basık kemerli dört pencere ile aydınlanmaktadır. Türbe gibi tevhidhane de kiremitli bir ahşap çatı ile örtülüdür; her iki bölümün de duvarları moloz taş ve tuğla ile örülmüştür. Alelade bir ahşap mesken niteliğinde olan batı kanadının muhtemelen zemin katı selâmlığa, üst katı ise harem tahsis edilmişti. Bu bölümün kuzeyinde müstakil bir kapıyla arka bahçeye bakan birçok pencere bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hacı İsmâil Beyzâde Osman Bey, *Mecmûa-i Cevâmî*, İstanbul 1304, I, 52, 53, nr. 76; Bandırılmazâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 4; Süheyl Ünver, *İstanbul'da Sahâbe Kabirleri*, İstanbul 1953, s. 12; a.m.f., İstanbul'un Mutlu Askerleri ve Şehid Olanlar, Ankara 1976, s. 100; E. Hakkı Ayverdi, *Osmanlı Mimarîsinde Fâtiha Devri*, İstanbul 1974, IV, 756; Necdet İşli, *İstanbul'da Sahâbe Kabir ve Makamları*, Ankara 1987, s. 91-94.

M. BAHA TANMAN